

Informatie over zorg na overlijden, voor naasten, zorgverleners en uitvaartmedewerkers **(CONCEPT! Ligt voor bij RIVM)**

Na het overlijden

SARS-CoV-2 is een virus dat van mens op mens overgebracht wordt door besmette druppels die vrijkomen bij hoesten en niezen en (direct) contact. Dit vormt na overlijden geen risico meer. Influenzavirussen worden op dezelfde wijze verspreid. De zorg voor een patiënt overleden aan het nieuwe coronavirus is daarom hetzelfde als de zorg voor een patiënt overleden aan Influenza (griep). De reguliere hygiënemaatregelen die gelden voor de uitvaartbranche volstaan daarom ook voor de zorg voor overledenen aan het nieuwe coronavirus.

Schouwen

De arts die de dood komt vaststellen draagt schort en handschoenen; bril en mondmasker is niet nodig omdat het virus niet meer wordt uitgescheiden door hoesten en niezen.

Besmettingsrisico's

Het virus overleeft maar kort buiten het lichaam, van enkele uren tot een dag. Met het dragen van persoonlijke beschermingsmiddelen en het uitvoeren van handhygiëne conform de reguliere hygiënemaatregelen binnen de uitvaartbranche zijn de risico's op besmetting tot een minimum te beperken.

Laatste zorg

Naasten mogen bij de verzorging na het overlijden ten gevolge van COVID-19 **aanwezig** zijn als aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- Naasten met ziekteverschijnselen hebben passend bij COVID-19 of andere virale infectie dragen mondmasker en handschoenen.
- De overledene krijgt een chirurgisch neusmondmasker op tijdens de handelingen.
- Naasten moeten op >2 meter afstand staan van de overledene en op 1,5 m van elkaar
- Naasten mogen geen handelingen verrichten.

Ten aanzien van **participatie** van naasten bij de verzorging van een overleden patiënt gelden de volgende richtlijnen:

- Op verzoek is verzorging met naaste(n) mogelijk mits onderling 1,5 m afstand gehouden wordt
- Naasten met ziekteverschijnselen hebben passend bij COVID-19 of andere virale infectie dragen mondmasker en handschoenen.
- De naaste mag de overledene niet kussen, handcontact mag wel met handschoenen aan en als daarna de handen goed worden gewassen.
- De overledene krijgt een chirurgisch neusmondmasker op tijdens de handelingen.

Draag tijdens de verzorging een schort met lange mouwen en handschoenen. Het dragen van een veiligheidsbril en mondneusmasker is niet nodig. Trek eerst het schort aan en dan de handschoenen, over de manchetten van de mouwen. Bij het uitrekken is de volgorde andersom: eerst de handschoenen uitdoen, daarna [handhygiëne](#) toepassen, dan het schort uittrekken en vervolgens weer handhygiëne toepassen.

Thanatopraxie of het balsemen van het lichaam van een overledene met COVID-19 is mogelijk, indien de gebruikelijke hygiënemaatregelen in acht worden genomen.

Handhygiëne dient toegepast te worden na elk contact met de overledene, na het verwijderen van persoonlijke beschermingsmiddelen en na verplaatsing en vervoer van de overledene.

Vervoer en opbaren

De overledene kan door de uitvaartverzorgers op de gebruikelijke wijze opgehaald en vervoerd worden, dit zal meestal vanuit het ziekenhuis of een zorginstelling zijn. Bij direct contact met de overledene dient een schort met lange mouwen en handschoenen te worden dragen, gevolgd door handhygiëne. Volg de lokale aanwijzingen van het ziekenhuis of de zorginstelling op.

De overledene mag zowel thuis als in het uitvaartcentrum opgebaard worden. De kist mag zowel open als dicht. Er is geen bezwaar tegen opbaring van de overledene op bed met koeling middels een bed-koelsysteem (dit systeem wordt veelvuldig in de thuissituatie en in zorginstellingen voor langdurige zorg zoals verpleeghuizen toegepast).

Contact met de overledene en met de nabestaanden

Nadat de overledene verzorgd is, zijn er geen beperkingen voor het contact van de nabestaanden met de overledene. Ook hier wordt na afloop van een direct contact goede handhygiëne geadviseerd.

Als voor de nabestaanden thuisisolatie of quarantaine geldt, dan is een fysiek bezoek onwenselijk. Een uitvaartverzorgers kan dan het 'regelgesprek' dan via de telefoon of andere moderne communicatiemogelijkheden voeren.

Momenteel is het advies van kracht om geen handen te schudden en zo mogelijk afstand te bewaren. Er zijn verder geen beperkingen voor het contact met de nabestaanden, tenzij zij ook COVID-19 hebben. In het laatste geval kunnen zij in principe niet fysiek bij de uitvaart aanwezig zijn. Gelukkig zijn er moderne communicatiemiddelen die het mogelijk maken om de uitvaart of afscheidsdienst (via een audio- of videoverbinding) mee te maken.

Uitvaart-, afscheidsdiensten en condoleances

Momenteel geldt dat alle evenementen, ook met minder dan 100 personen, tot 1 juni 2020 worden afgelast. Voor uitvaart-, afscheidsdiensten en condoleances geldt dat deze doorgang kunnen vinden, mits het aantal personen minder dan 30 bedraagt en er onderling 1,5 meter afstand kan worden genomen. Het aantal toe te laten personen is dus afhankelijk van de mogelijkheden van de ruimte om deze maatregel te kunnen toepassen. Ook geldt de huidige, algemene gedragsregel: blijf met klachten van koorts, verkoudheid of hoesten thuis, om anderen te beschermen, hoe graag je ook aanwezig wil zijn en afscheid wil nemen. Moderne communicatiemiddelen kunnen hier een uitkomst zijn.

Voor up-to-date informatie raadpleeg: [RIVM](#) of [Branchevereniging uitvaartondernemingen](#)